

ВСТУП

Під час подорожі Ірландією легко зрозуміти, чому ця земля дала світові так багато відомих письменників. Природна краса Смарагдового острова помножується на погану погоду та неспішний ритм життя. «Ви на континенті вірите в завтра, а в нас завтра не настає ніколи», — кажуть ірландці. У країні нічого особливого не відбувається. Люди народжуються, дорослішають, старіють і помирають у невеличких містечках посеред нескінченного зеленого простору, під час дощу, який рідко коли вщухає на кілька хвилин, трохи відпочиває та знову набирає обертів. За таких обставин стаєш або алкоголіком, або нобелівським лауреатом з літератури.

Джойс, Беккет, Шоу, Вайлд, Єйтс, брати Макдонахи. В Ірландії завжди шанували добрих оповідачів. Через погану погоду, низьку щільність забудови, хуторянськість і загальну депресивність характеру пересічний ірландець веде відокремлений спосіб життя. Єдиний шанс хоч якось соціалізуватися — піти ввечері в паб, випити кілька бокалів стауту, послухати інших і щось самому розповісти. У кожного в запасі

є кілька цікавих історій із життя. Якщо ж із вами нічого незвичного не трапилось, то можна й прибрехати. Ніхто не засудить, тут усі такі. Кращих ірландських брехунів регулярно запрошують у Стокгольм читати нобелівську лекцію.

Чітко усвідомлюючи свої нульові шанси отримати Нобеля, я все одно не можу стриматися, аби не розповісти кілька історій про Ірландію. Слова в цій країні чіпляються одне за одне, ллються потоком. Хочеться розказувати людям про її красу, історію, атмосферу та гостинність, про те, що побачив, почув, пережив. Ірландія надихає, розв'язує язика навіть без алкоголю. Багато разів під час подорожей островом я ловив себе на тому, що подумки формулюю якісь фрази про Ірландію, вигадую жарти, навіть прогножую реакцію людей на почуте від мене. Там справді щось особливе витає в повітрі — щось таке, що робить з тебе Мартіна Макдонаха чи навіть Джойса.

В Ірландії я багато розповідав місцевим про Україну. Люди зацікавлено ловили кожне моє слово — вони нині чимало знають про Польщу або Пакистан, але наша країна для них залишається *terra incognita*. Ірландці слухали, кивали, щось запитували, з радістю випивали під «Будьмо!», після чого цікавилися: «А ти також розкажеш Україні про нас?».

Буаля!

АРХІПЕЛАГ ІРЛАНДІЯ

— Яка мета вашого візиту?

В Ірландії, на відміну від інших країн Європейського Союзу, де на прикордонному контролі — окремі віконця для громадян ЄС та всіх інших, виділяють дві власні категорії: ірландці та неірландці. Перші стоять у величезній заплутаній зміїці до відповідних віконць, другі проскакують швидко через значно меншу чергу. Звісно, якщо ви українці, то до вас окрема розмова.

— Яка мета вашого візиту в Ірландію?

— Туризм.

— Де ваша українська віза?

Я не розумію питання.

— Українська? — перепитую здивовано.

— Українська!

На мене дивляться, як на ідіота, бо в перший раз було сказано достатньо голосно та чітко: «Українська».

— Я громадянин України, мені не потрібна віза для повернення додому.

Прикордонниця ніби не вірить цьому й ще кілька секунд задумливо гортає мій паспорт, аж урешті-решт ставить у нього в'їзний штамп:

— Ласкаво просимо до Ірландії!

— А в тебе що питали? — У мого друга також була підозріло довга розмова під час проходження контролю.

— Цікавилися, де саме я живу в Польщі, — відповів Андрій з Дніпра.

— У Польщі?!

— Так, саме в Польщі.

«Fáilte roimh Éirinn!»* — вітає прибулих вивіска в аеропорту Дубліна, де, власне, і відбулося моє перше знайомство з Ірландією та ірландцями.

Здається, я завжди мріяв побувати в цій країні. Принаймні відтоді, як уперше побачив танцювальне шоу «Lord of the dance». Потім у моєму житті з'явився ірландський кінематограф, музика, історія Смарагдового острова, пиво «Guinness» — типовий розвиток кельтоманії.

Мені, українцю, особливо цікавою здавалася історія Ірландії, багатовікова боротьба ірландців за власну свободу й мову проти імперського пригноблення та асиміляції, проти того, щоб бути людьми другого сорту на своїй землі. Жахали Великий голод 1845–1849 років, коли острів утратив третину свого населення, розстріл мирної демонстрації за громадянські права в місті Деррі у Північній (Британській) Ірландії 1972 року (Кривава неділя), багаторічний збройний конфлікт на вулицях Белфаста в сімдесятих-вісімдесятих роках ХХ століття.

Мені імпонувала чітка, принципова самоідентифікація ірландців, незалежно від країни проживання

* «Ласкаво просимо до Ірландії!» — Прим. ред.

та мови в побуті, їхня культура, якою захоплюються десятки мільйонів людей по всій планеті та яка подавала світові багато імен першої величини. Подобався феномен «кельтського тигра» — стрімкого зростання економіки Республіки Ірландія в 1990—2008 роках унаслідок успішних реформ.

Ірландія — це країна, якій вдалося.

У 2013 році я вперше побував в Ірландії. Їхав туди як турист, але під час перебування там перетворився на дослідника. Я зрозумів, що багато моїх уявлень про цей острів, а також нав'язані масовою культурою стереотипи насправді мають сенс. Ірландія на перший погляд саме така, якою я очікував її побачити. Утім, якщо заглибитися, від'їхати від уторованих туристами доріжок, затриматися довше там, де люди зазвичай пролітають або зупиняються лише на каву та придбання сувенірів, якщо нащорошити вуха й уважно придивитися, відкрити серце та розум, можна побачити щось значно більше, насправді цікаве, неймовірне та унікальне.

Я повертався в Ірландію багато разів, відкривав для себе нові місця, знову й знову відвідував улюблені, завівав на острові знайомих і друзів. Мене почали впізнавати продавці в магазинах, працівники готелів, водії та вуличні музиканти.

Ірландія перетворилася для мене на величезний архіпелаг невеличких острівців знайомого в гігантському океані поки ще непізнаного. І, на жаль, повністю дослідити ці білі плями — неможливо. Утім, ніщо не заважає того прагнути.

Розділ 2

Точка нуль: Великоднє повстання

На невеличкій ділянці О'Коннел-стрит зосередилося, здається, кілька тисяч людей. Не можна навіть зупинитися на місці, аби подивитися навколо — тебе знесе натовп місцевих жителів і гостей ірландської столиці, яких тут юрба. Це самий центр Дубліна.

Посеред бульвару навпроти будівлі Головного поштамту стоїть височенна металева конструкція — сталева конусоподібна голка довжиною в 120 і діаметром основи три метри. Її видно ледь не з кожного куточка міста, де є хоч трохи простору. Це найбільша заввишки споруда Дубліна, головний артефакт міста й символ самої Ірландії.

Саме звідси, з Головного поштамту Дубліна почалася сучасна Ірландія. У Світлий понеділок, 24 квітня 1916 року, озброєні ірландські патріоти захопили цю будівлю, суд і ще кілька державних установ, проголосивши створення незалежної Ірландської республіки. Уже за шість днів прозване Великоднім повстання було придушено.

Останніми здалися комбатанти з Головного поштамту, що служив патріотам штабом.

Лідерів — Патріка Пірса, Джеймса Конноллі та інших — було страчено. Утім, їхня смерть і невдалий заколот стали спусковим гачком у боротьбі ірландців за свободу. Уже в 1918 році почалося нове повстання, яке вилилось у справжню війну за незалежність острова від Британської імперії. У 1921 році це закінчилося створенням напівсуверенної Ірландської Вільної держави в статусі домініону Сполученого Королівства, а в 1937-му Ірландія нарешті перетворилася на цілком незалежну республіку. Її багаторічним президентом став один з керівників Великоднього повстання — Імон де Валера. У 1916 році він залишився живим завдяки американському громадянству, був ув'язнений, потім вийшов на свободу й був рушієм ірландського політичного життя аж до середини 1970-х.

Дублінська голка — пам'ятник усім, хто боровся чи загинув у боротьбі за незалежність країни. Цікаво, що навіть після проголошення республіки на цьому місці ще кілька десятиліть стояв монумент британському адміралу Нельсону. Тільки 1966 року бойовики Ірландської республіканської армії (ІРА) підірвали його, а в 2003-му на спустілій ділянці центральної вулиці Дубліна виріс 120-метровий об'єкт.

Самі дублінці, до речі, як часто буває, сприйняли появу цієї громадини різко негативно. Одні нарікали на естетичну недосконалість пам'ятника, інші казали, що витрачені на його будівництво мільйони євро можна було спрямувати на щось справді корисне.

Утім, нині ті запеклі суспільні суперечки (добре, що на початку нульових років ще не було фейсбуку), призабулися. Пам'ятник справді став символом не тільки Дубліна, але й самої ірландської душі, її праг-

нення до свободи та щастя. Це точка відліку, нульовий кілометр Ірландії як в історичному, так і в географічному плані. І саме звідси починається наша подорож островом. Для початку ми прямуємо на Північ — в Ольстер, регіон, який і досі залишається під владою Сполученого Королівства.

Розділ 3

НА КОРДОНІ ДВОХ ІРЛАНДІЙ

Від Дубліна до кордону зовсім недалеко — усього 95 кілометрів. Межа між двома Ірландіями ніяк не відчувається. Немає навіть дороговказу, який попереджував би про в'їзд у Сполучене Королівство. Тільки знаки обмеження швидкості змінили покажчик 100 (у кілометрах) на 60 (у милях).

Ми звернули з шосе ліворуч і поїхали путівцями вгору, на невеличкий пагорб, із якого розгортається панорама прикордонних земель. Праворуч — ольстерське містечко Ньюрі, прямо — промисловий район, ліворуч — трохи Республіки Ірландія й безмежна темнувата синь Ірландського моря, яке відділяє острів від Великої Британії. І зелений колір — усюди, у тисячі відтінків: смагдовому, лаймовому, салатовому, хакі, ціановому, бірюзовому, малахітовому, оливковому, нефритовому...

Звідси починається для нас справжня Ірландія.

Кажуть, зелений колір заспокоює людину, тішить її око. Це дещо пояснює врівноважений характер ірландців і повільний ритм життя на острові, а також бажання годинами милуватися красою, яка тебе оточує, куди не поглянь.